

POSTĘPOWANIE O ZATWIERDZENIE UKŁADU A ZMIANY W PRAWIE RESTRUKTURYZACYJNYM W LATACH 2015–2021¹

1. Uwagi wstępne

Idea porządku gospodarczego wynika z art. 20 Konstytucji RP². Wyrażono tam zasadę konstytucyjną społecznej gospodarki rynkowej opartej po pierwsze na wolności działalności gospodarczej, a następnie: własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych. Światowa epidemia COVID-19 doprowadziła do utraty płynności finansowej wielu przedsiębiorców, której społeczne skutki dotyczyły m.in. likwidacji miejsc pracy. Sytuacja ta nie była jednostkowa, miała charakter masowej i strukturalnej niewypłacalności. Stanowiło to zagrożenie dla porządku gospodarczego nie tylko otoczenia rynkowego upadających grup przedsiębiorców (tj. kontrahentów), ale mogło mieć wpływ w skali makroekonomicznej na gospodarkę państwa czy regionu. Destrukcji uległyby nie tylko gospodarcze struktury, ale skutki osiągnęłyby budżetu państwa (np. przez zmniejszenie wpływów od podatników) czy samego społeczeństwa (masowe zwolnienia, wzrost bezrobocia). W odpowiedzi na tę specyficzną sytuację gospodarczą ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie szczególnych rozwiązań, m.in. tzw. tarcz oraz hybrydowego uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego o zatwierdzenie układu.

W marcu 2020 roku minister zdrowia wydał rozporządzenie, wprowadzające na terytorium kraju stan zagrożenia epidemicznego³, a tydzień

* Uniwersytet Warszawski, e-mail: nicole.brigitte.jung@gmail.com.

¹ Autor złożył tekst 18 października 2023 roku. Redakcja przyjęła tekst do publikacji 22 listopada 2024 roku.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

³ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433).

później rozporządzenie w sprawie ogłoszenia stanu epidemii⁴. Wówczas nastąpiła reglamentacja działalności gospodarczej m.in. w zakresie handlu i usług w dużych obiektach handlowych, gastronomii, hotelarstwa i turystyki, rekreacji i sportu, kultury i rozrywki oraz częściowo transportu pasażerskiego. W kwietniu wprowadzone zostały regulacje traktujące sprawy restrukturyzacyjne jako sprawy pilne, a w maju objęto również tym rozwiązaniem sprawy upadłościowe⁵. Sprawy te mogły być wówczas rozpoznawane przez sądy, mimo tego, że ich praca została zawieszona. Gdy właściwy sąd upadłościowy i restrukturyzacyjny całkowicie zaprzestał czynności, wyznaczono inny. Istniała także możliwość delegowania sędziego (za jego zgodą), gdy wymagało tego dobro wymiaru sprawiedliwości. W terminach między 18 kwietnia a 16 maja dopuszczono także rozpoznawanie spraw o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, mimo istniejącej wówczas regulacji zawieszenia biegu terminów procesowych i sądowych w postępowaniach sądowych⁶.

Warto przyrzeć się danym statystycznym, pokazującym skalę problemu w koniunkturze gospodarki kraju. Według raportu Coface rok 2021 przyniósł wzrost niewypłacalności we wszystkich branżach, zwłaszcza w rolnictwie, usługach i handlu detalicznym⁷. Co więcej, znacznie wzrósł udział niewypłacalności przedsiębiorców, stanowiących 58% wszystkich przypadków (w 2020 roku było to 40%). Suma wszystkich niewypłacalnych przedsiębiorstw w 2021 roku była o 71% większa niż w roku 2020. Wypada odnotować, że tempo wzrostu spadło (w pierwszych 6 miesiącach 2020 roku odnotowano wzrost o 160%, a po 9 miesiącach o 131%). Powodem było m.in. stosowanie nowej uproszczonej procedury postępowania restrukturyzacyjnego. W 2021 r. postępowanie to stanowiło już

⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 491).

⁵ Art. 14a i 14b ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 1842 ze zm.) – dalej: KoronawirusU, w brzmieniu do 5.09.2020 r., kiedy to przepisy te utraciły moc.

⁶ Art. 15zss KoronawirusU w brzmieniu sprzed 16.05.2020 r.

⁷ *Raport COFACE*, https://www.coface.pl/content/download/204507/3463570/file/Niewypłacalnosci%2Bw%2BPolsce%2Bw%2B2021_ROCZNY_Raport_Coface_ok.pdf, s.2, 12.09.2022.

ponad połowę łącznej liczby postępowań (56%). Źródła rynkowe⁸ wskazują, że w sierpniu 2020 roku liczba otwieranych postępowań restrukturyzacyjnych wyniosła 68, zatem o 4,2% mniej w stosunku do lipca 2020 roku i aż o 78,9% w ujęciu rocznym. Przyglądając się danym dotyczącym upadłości, GUS zauważył, że w I kwartale 2021 roku odnotowano 126 upadłości przedsiębiorstw, tj. o 11,3% mniej niż w analogicznym okresie 2020 roku⁹. Zaś w I kwartale 2022 roku jedynie 88 upadłości, tj. o 30,2% mniej niż w rok wcześniej.

Wprowadzenie instytucji postępowania o zatwierdzenie układu (PZU) stanowiło kluczowy element reformy prawa restrukturyzacyjnego, która miała na celu zwiększenie efektywności postępowań i poprawę ochrony interesów wierzycieli oraz dłużników. W latach 2015–2021 prawo restrukturyzacyjne w Polsce przeszło znaczące zmiany, które doprowadziły do stworzenia nowego systemu restrukturyzacyjnego, oferującego bardziej elastyczne i skuteczne narzędzia wsparcia przedsiębiorców w trudnej sytuacji finansowej. Celem niniejszego artykułu jest analiza ewolucji PZU oraz ocena wpływu zmian legislacyjnych w latach 2015–2021 na praktyczne funkcjonowanie tego postępowania w systemie prawa restrukturyzacyjnego.

W artykule postawiono hipotezę, że wprowadzone zmiany, szczególnie te mające na celu uproszczenie procedur oraz wzmocnienie pozycji dłużnika, wpłynęły na rosnącą popularność postępowania o zatwierdzenie układu. Z uwagi na istotną nowelizację, która weszła w życie w 2021 roku, a także rozwój praktyki sądowej i administracyjnej, artykuł analizuje, w jaki sposób nowe regulacje prawne wpływają na skuteczność PZU oraz jego zastosowanie w praktyce. Przyjęty okres analizy obejmuje lata 2015–2022. Wyniki analizy mogą stanowić podstawę do dyskusji nad

⁸ Raport: KUKE, *Upadłości rm w sierpniu 2020 r.*, 17.09.2020 r., <https://kuke.com.pl/wiedza/niewyplacalnosci-firm-w-sierpniu-2020-r>, 16.09.2022.

⁹ Raport: GUS, *Rejestracje i upadłości podmiotów gospodarczych w I kwartale 2021 roku*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/rejestracje-i-upadlosci-przedsiębiorstw-w-i-kwartale-2021-roku,29,9.html>, 16.09.2022.
raport *Rejestracje i upadłości podmiotów gospodarczych w I kwartale 2022 roku*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/rejestracje-i-upadlosci-przedsiębiorstw-w-1-kwartale-2022-roku,29,13.html>, 23.12.2025.

koniecznością dalszych zmian legislacyjnych w obszarze restrukturyzacji przedsiębiorstw.

2. Kilka uwag dotyczących postępowania o zatwierdzenie układu 1.0

Same prace nad ustawą Prawo restrukturyzacyjne¹⁰ trwały trzy lata. W maju 2012 roku ówczesny minister sprawiedliwości zwołał zespół ekspertów: sędziów, syndyków, adwokatów, ekonomistów. Stosując się do ich rekomendacji, pod przewodnictwem A. Hrycaj przygotowano projekt ustawy. Wprowadzony w 2015 roku dostęp do czterech procedur restrukturyzacyjnych, zdaniem ustawodawcy, miał przyczyniać się do rozwiązania kryzysów majątkowych dłużnika, dostosowując się do jego sytuacji. Na etapie przed wejściem w życie ustawy A. Hrycaj zakładała zrealizowanie czterech podstawowych celów prawa restrukturyzacyjnego: „[...] zabezpieczenie podstawowych praw ekonomicznych uczestników postępowania, określenie ekonomicznie efektywnego systemu alokacji dóbr, umożliwienie rozstrzygnięcia konfliktów ekonomicznych [...], pozwienie na powiększanie dobrobytu materialnego i niematerialnego zarówno indywidualnego, jak i społecznego”¹¹.

Ocena regulacji postępowania o zatwierdzenie układu w klasycznej wersji (tj. „PZU 1.0”) powinna być przeprowadzona przez pryzmat tych kryteriów. Przede wszystkim dłużnik, wybierając PZU, ryzykuje brakiem pełnej gwarancji ochrony przed egzekucją. Nie przysługują mu także inne środki ochronne jego działalności gospodarczej, które są dostępne w innych postępowaniach restrukturyzacyjnych. Przykładowo art. 256 Pr.R., stanowiący o zakazie wypowiedania niektórych umów przez kontrahentów, stosowany odpowiednio w postępowaniu układowym (art. 273, 297 Pr.R.) czy zawieszenie egzekucji podczas wdrażania planu restrukturyzacyjnego¹². Problematyczna jawiła się także czasochłonność

¹⁰ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2021 r., poz. 1588 ze zm.) – dalej: Pr.R.

¹¹ A. Hrycaj, *Cztery postępowania restrukturyzacyjne*, DR 2015, nr 1, s. 15.

¹² K. Czerkas, B. Teisseyre, *Restrukturyzacja zadłużenia przedsiębiorstw. Od ugód bilateralnych do postępowania restrukturyzacyjnych i upadłościowych*, Gdańsk 2016, s. 151.

procedury sądowej¹³. Instytucja tzw. *cramdown* nie przyniesie zatem korzyści ani dłużnikowi, ani wierzycielom, którzy mieli być w ten sposób dodatkowo chronieni przed negatywnymi konsekwencjami restrukturyzacji. Za wystarczającą należałoby uznać pierwszą przesłankę dotyczącą zaspokojenia tychże wierzycieli w stopniu nie mniej korzystnym niż w przypadku przeprowadzenia postępowania upadłościowego. *Cramdown* może blokować skuteczność postępowania. Pozytywnie należy jednak ocenić wybór PZU przez dłużnika celem zminimalizowania ryzyka odpowiedzialności za niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Wybór restrukturyzacji, aby uniknąć upadłości, może zadowolić także wierzycieli, którzy w jakimś stopniu będą mieli gwarancję finansowania reorganizacji działalności gospodarczej dłużnika. Postępowanie o zatwierdzenie układu w swojej klasycznej wersji może okazać się także korzystne przy małej liczbie wierzycieli, w sytuacji, gdy nie mogą oni zawrzeć porozumienia dwustronnego lub tzw. porozumienia *standstill*.

3. Analiza uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego w związku z wystąpieniem COVID-19

Z uwagi na pandemię COVID-19 i zaistniałe ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, pojawiały się postulaty wprowadzenia udogodnień dla niewypłacalnych przedsiębiorców. Masowy problem utraty płynności finansowej przemówił do prawodawcy za stworzeniem rozwiązań w ówczesnym stanie nadzwyczajnym. Zdecydowano się na wprowadzenie do polskiego systemu prawa tymczasowego instrumentu w postaci uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego¹⁴. Powstała na mocy ustawy z czerwca 2020 r.¹⁵ hybrydowa forma miała na celu zapobieżenie wystąpienia stanu niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością

¹³ J. Kruczałak-Jankowska, A. Machnikowska, M. Masnicka, *Działalność sądów w postępowaniach restrukturyzacyjnych i upadłościowych. Bariery funkcjonowania i instrumenty poprawy systemu upadłościowego w Polsce*, Gdańsk 2019, s. 107 i n.

¹⁴ Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne, dalej: UPR, rozumiane jako skrót od pełnej nazwy postępowania, tj. uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego o zatwierdzenie układu.

¹⁵ Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielonych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2022 r., poz. 171) – dalej: DoplCOVID-19U, Tarcza 4.0.

u wielu przedsiębiorców i innych podmiotów gospodarczych oraz ochronę integralności majątku zgodnie z art. 16 ust. 3 DoplCOVID-19U. Sam projekt ustawy wpłynął 22 maja do Sejmu, niecałe dwa tygodnie później 4 czerwca uchwalono ustawę sejmową. Sejm przyjął ustawę 19 czerwca po poprawkach Senatu. Jednakże ani Sąd Najwyższy, ani Narodowy Bank Polski nie zaopiniowały projektu aktu. Tzw. Tarcza 2.0 wprowadziła odstępnie od obowiązku zgłaszania upadłości mimo braku płynności finansowej przedsiębiorcy, a także domniemanie wzruszalne (*iuris tantum*) zaistnienia stanu niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością w okresie zagrożenia epidemicznego na skutek samej pandemii COVID-19¹⁶. Dłużnik i wierzyciele mogli wciąż złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, jednak w przypadku zbiegu z wnioskiem w przedmiocie restrukturyzacji, sąd dążył do zachowania przedsiębiorstwa. Prawodawca dążył do usprawnienia postępowania, zwiększenia elastyczności, używania technologii teleinformatycznych. Postulowano stworzenie kilkumiesięcznego okresu ochronnego po dokonaniu odpowiedniego oświadczenia przedsiębiorcy. Art. 15 ust. 2 DoplCOVID-19U wskazywał, że wybrana procedura była jednorazowa. Dokonywano wówczas obwieszczenia o otwarciu UPR w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (MSiG). A dzień ten stawał się dniem otwarcia postępowania. Prawodawca nie wskazał natomiast organu, który miałby sprawować kontrolę nad liczbą składanych obwieszczeń. Stanowiło to problem praktyczny, gdyż z założenia tymczasowy i jednorazowy instrument stał się powszechnie używany. Rozwiązanie miało obowiązywać początkowo do dnia 30 czerwca. Termin został jednak przedłużony do 30 listopada 2021 roku na podstawie art. 7 ZmKRZU¹⁷.

C. Zalewski zwraca uwagę na znaczącą skalę zmian wprowadzonych w prawie restrukturyzacyjnym¹⁸. Postępowanie o zatwierdzenie układu, dotychczas rzadko wybierana ścieżka w postępowaniach insolwencyjnych, zyskało potencjał do wywierania istotnego wpływu na sytuację gospodarczą.

¹⁶ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r., poz. 695 ze zm.) – dalej: Tarcza 2.0.

¹⁷ Ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1080 ze zm.) – dalej: ZmKRZU.

¹⁸ C. Zalewski, *Postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz praktyczny. Wzory pism i przykłady postępowań restrukturyzacyjnych*, Warszawa 2020, s. 213.

Dane statystyczne za pierwszy kwartał obowiązywania nowego rozwiązania wskazują, że spośród wszystkich postępowań restrukturyzacyjnych otwartych w tym okresie (wrzesień – grudzień 2020 roku), 134 uproszczone postępowania restrukturyzacyjne stanowiły niemal 70%. W pierwszym kwartale 2021 roku zostało otwartych aż 354 postępowań UPR¹⁹. W tym samym okresie otworzono 32 przyspieszone postępowania układowe, 7 postępowań sanacyjnych i 5 postępowań układowych. Jednak przepisy wdrożone na mocy tzw. Tarczy 4.0. są nadal istotne, nie tylko w aspekcie historycznym regulacji. Każdy przedsiębiorca, który przed 30 listopada 2021 roku złożył obwieszczenie o otwarciu uproszczonej restrukturyzacji MsiG, nadal prowadzi je na ówczesnych zasadach. 30 listopada 2021 roku był zatem ostatnim dniem, w którym powinno ukazać się obwieszczenie w MSiG. Dłużnik nie jest jednak w stanie precyzyjnie określić momentu ujawnienia tej informacji w trakcie składania wniosku. W praktyce trwa to kilka dni, lecz było obarczone pewnym ryzykiem²⁰. Uproszczone postępowania trwały aż do momentu ich umorzenia po upływie 4 miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia. Jednakże, jeśli w tym terminie dłużnik zawarł układ z wierzycielami, to skutki otwarcia procedury trwały dłużej, bo aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu. Co więcej, nowelizacja przepisów w 2021 roku przeniosła wiele rozwiązań znanych w UPR na nowe warunki po pandemii.

Według art. 15 ust. 1 DoplCOVID-19U podmiot, który zawarł z doradcą restrukturyzacyjnym umowę o sprawowanie nadzoru nad postępowaniem o zatwierdzenie układu (z art. 210 Pr.R.), może obwieścić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym o otwarciu postępowania o zatwierdzenie układu ze zmianami wynikającymi z ustawy (czyli otworzyć UPR). Warto zauważyć, że wysokość wynagrodzenia nadzorca układu jest ograniczona w ustawie odpowiednio w stosunku do postępowań w sprawie mikro, małych czy średnich przedsiębiorców, dodatkowo kwota jest uzależniona od skutku, czyli prawomocnego zatwierdzenia układu. Po zawarciu umowy

¹⁹ W. Bobik [i in.], *Restrukturyzacja firmy po zmianach od 1 grudnia 2021 roku*, Warszawa 2022, s. 26.

²⁰ O niuansach związanych z dotrzymaniem terminu stanowi też postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi sygn. akt. XIII Gz 176/22. Odesłanie zawarte w art. 15 ust. 1 Tarczy 4.0 umożliwia zastosowanie regulacji k.p.c. dotyczącej terminów. Znaczenie będzie mieć zwłaszcza art.165 § 1 k.p.c.

z dłużnikiem nadzorcy układu musi dokonać obwieszczenia. W przypadku UPR dzień układowy nie może nastąpić wcześniej niż siedem dni przed ani później niż siedem dni po złożeniu wniosku o dokonanie obwieszczenia. W porównaniu do postępowania o zatwierdzenie układu przy uproszczonej procedurze można wskazać dzień otwarcia postępowania (którym jest dzień obwieszczenia o otwarciu postępowania – art. 16 DoplCOVID-19U). Dzień, w którym ukazało się obwieszczenie, nie powoduje podziału na wierzytelności objęte i nieobjęte układem, bowiem dniem tym jest dzień układowy. Składając obwieszczenie, dłużnik może podjąć negocjacje z wierzycielami bez obowiązku sądowego otwarcia postępowania. Następnie dłużnik przygotowuje niezbędne dokumenty (spis wierzytelności, spis wierzytelności spornych – bądź oświadczenie o ich braku, propozycje układowe). Z momentem obwieszczenia w MSiG rozpoczyna się formalnie uproszczona procedura, bowiem do tej pory miała ona formę klasycznego postępowania o zatwierdzenie układu. Obwieszczenie jest jedynie informacją dla wierzycieli. Dłużnik może dokonać obwieszczenia tylko jednokrotnie. Ma on jednak prawo do przeprowadzenia kolejnego postępowania o zatwierdzenie układu, co ważne nie wywoła wówczas to skutków wynikających z obwieszczenia.

Mimo że UPR na tym etapie jest prowadzone poza sądem, nadzorcy układu musi w ciągu trzech dni od dnia dokonania obwieszczenia zawiadomić o tym sąd właściwy do rozpoznania wniosku. Na nadzorcy ciąży obowiązek weryfikacji właściwości rzeczowej, miejscowej i funkcjonalnej sądu. Zgodnie z art. 15 Pr.R. sądem właściwym jest sąd rejonowy – gospodarczy zgodny z głównym ośrodkiem podstawowej działalności dłużnika. Uproszczona restrukturyzacja trwała cztery miesiące i w tym czasie dłużnik miał obowiązek uzyskać głosy wierzycieli, aby przyjęli układ. Termin ten miał dłużnik na złożenie wniosku do sądu o zatwierdzenie układu. Karty do głosowania były wysłane co najmniej trzy tygodnie przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu. Następnie, wierzyciele głosowali nad układem. Mogło się to odbyć samodzielnie przez zbieranie głosów przez dłużnika albo na zgromadzeniu wierzycieli. Samodzielnie zbieranie głosów wierzycieli przez dłużnika obowiązywało w formie podstawowej do 30 listopada 2021 roku. Głosy były liczone od sumy wierzytelności i liczby

wierzycieli uprawnionych do głosowania bez względu na to, czy faktycznie biorą oni udział w głosowaniu. W ramach UPR ustawodawca dodał drugą formę zbierania głosów na zgromadzeniu wierzycieli. Przy uproszczonej restrukturyzacji wątpliwości rodził sposób liczenia głosów, dlatego pojawiło się odesłanie do art. 119 Pr.R. wskazujące na obliczanie głosów jedynie na podstawie wierzycieli faktycznie będących na głosowaniu.

Nowy sposób liczenia głosów (tj. od wielkości wierzytelności glosujących) mógł być przyczyną, dla której skuteczność zawierania układów w UPR była taka wysoka. Z badań Fundacji Court Watch Polska wynika, że skuteczność zawierania układu w UPR sięgała ok. 60% i była najwyższą wśród wszystkich rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych²¹. Przyjęty układ był potem poddany ocenie sądu restrukturyzacyjnego. Dłużnik składał sądowo wniosek o zatwierdzenie układu, załączając kartę do głosowania, sprawozdanie nadzorcy układu (zawierające m.in. informacje dotyczące przebiegu postępowania, ocenę możliwości wykonania układu, plan restrukturyzacyjny). Do momentu zakończenia postępowania w sprawie zatwierdzenia układu skutki obwieszczenia o otwarciu nadal obowiązywały. Uprawnomocnione postanowienie kończyło całkowicie postępowanie. Zarząd nad przedsiębiorstwem wracał do rąk dłużnika, a nadzorca układu zajmował się wykonywaniem układu. Jako nadzorca wykonania układu miał obowiązek składania sprawozdań w przedmiocie stosowania się dłużnika do układu oraz planu restrukturyzacyjnego.

W uzasadnieniu do COVID-19U wskazano, że wyłączenie obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 15zzra KoronawirusU) nie chroniło dłużnika przed egzekwowaniem wierzytelności przez jego wierzycieli, a mogło przyczynić się do utraty płynności finansowej w dalszej perspektywie czasu i konieczności złożenia wniosku upadłościowego²².

²¹ B. Pilitowski [i in.], *Raport Fundacji Court Watch Polska Monitoring Prawa Restrukturyzacyjnego i Upadłościowego. Uproszczone Postępowanie Restrukturyzacyjne – raport z roku funkcjonowania*, Toruń 2021, chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcgglefindmkaj/https://courtwatch.pl/wp-content/uploads/2021/12/Raport_UPR_2021.pdfs. 21, 10.10.2022. Dokładną wartość 59% osiągnięto w branży przetwórstwa przemysłowego.

²² *Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o zmianie niektórych innych ustaw*, druk nr 382 Sejmu IX kadencji, s.14.

Zgodnie z art. 16 ust. 3 DoplCOVID-19U majątek dłużnika był chroniony od dnia obwieszczenia o otwarciu UPR do dnia umorzenia albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (prawomocnego zatwierdzenia układu). Po pierwsze, dłużnikowi była przyznana ochrona przed egzekucją – taka regulacja w klasycznym postępowaniu o zatwierdzenie układu nie istniała. Automatycznie, postępowania egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej układem *ex lege* ulegały zawieszeniu, a wszczęcie egzekucji dotyczącej takiej wierzytelności czy wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia było niemożliwe. Co więcej, zawieszenie postępowań egzekucyjnych dotyczyło również wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo na majątku dłużnika, tj. hipoteki, hipoteki morskiej, zastawu, zastawu rejestrowego, zastawu skarbowego, przewłaszczenie na zabezpieczenie, zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej na rzecz sprzedającego (odesłanie do art. 260 i 249 Pr.R.). Ustawodawca odsyłał do regulacji art. 17 Tarczy 4.0., w którym nie była potrzebna zgoda wierzyciela do objęcia wierzytelności w sytuacji, gdy propozycje układowe przewidywały pełne, a przynajmniej nie niższe niż spodziewane zaspokojenie w przypadku dochodzenia wierzytelności z przedmiotu zabezpieczenia. Egzekucja tychże wierzytelności była zakazana, niezależnie od treści propozycji układowych. Jak wskazywał W. Bobik, powyższe rozwiązanie stanowiło *de facto* przymusowe objęcie wierzytelności zabezpieczonych układem²³. Dotychczas odbywało się to jedynie w ramach tzw. układu częściowego.

Mimo powyższych udogodnień dłużnik nie miał jednak możliwości uchylecia dokonanych wcześniej zajęć w postępowaniu egzekucyjnym. Dopiero zgodnie z art. 170 ust. 1 Pr.R. z chwilą prawomocnego zatwierdzenia układu zajęcia zostały uchylane. Dłużnicy nie mogli również odzyskać środków zajętych na rachunkach bankowych. Kolejnym skutkiem obwieszczenia w MSiG o otwarciu uproszczonej procedury był brak możliwości wypowiedzenia zgody nadzorcy układu umów niezbędnych dla funkcjonowania przedsiębiorstwa dłużnika. Regulacja ta nie istniała w klasycznym postępowaniu o zatwierdzenie układu. Kluczowe umowy zostały skatalogowane w art. 256 Pr.R., który zawiera umowy: najmu

²³ W. Bobik [i in.], *Restrukturyzacja...*, s. 31.

(dzierżawy) lokalu lub nieruchomości, gdzie prowadzone jest przedsiębiorstwo; leasingu, poręczeń, ubezpieczeń majątkowych, prowadzenia rachunku bankowego. Zakaz wypowiedzania umów dotyczy wyłącznie okoliczności zaistniałych przed dniem otwarcia postępowania. Jeśli po jego otwarciu dłużnik nie wykonywał zobowiązań poza układowych (zwłaszcza świadczeń ratalnych, np. należności czynszowe za najem po dniu układowym, bieżących rat kredytowych) regulacji się nie stosowało.

Obok instytucji ochronnych w postaci ochrony przed egzekucją, wypowiedzania umów, prawodawca transponował konstrukcje występujące w przyspieszonym postępowaniu układowym. Mianowicie, zakaz spełnienia świadczeń wynikających z wierzytelności układowych (art. 252 Pr.R.) czy zakaz dokonywania potrąceń z takimi wierzytelnościami. Zdaniem przedstawicieli doktryny²⁴ dotyczy to „wierzytelności, gdzie wierzytelność wierzyciela powstała przed obwieszczeniem o otwarciu, a wierzytelność dłużnika powstała już po dokonaniu obwieszczenia (za wyjątkiem wierzytelności, których nabycie nastąpiło wskutek zapłaty długu, za który nabywca odpowiadał osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi i jeżeli odpowiedzialność nabywcy za dług powstała przed dniem złożenia wniosku)” zgodnie z art. 253 Pr.R. Powyższe przepisy dotyczące procedury przyspieszonego postępowania układowego w ramach uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu były stosowane odpowiednio. Należy mieć na względzie, że wszelkie następstwa obwieszczenia o otwarciu UPR były odwołalne. Sąd każdorazowo mógł uchylić skutki ochronne (wynikające z art. 16 ust. 3 DopłCOVID19U), gdy mogły one prowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli. Postępowanie toczyło się wówczas według normalnego biegu, a dłużnik nadal mógł podejmować działania celem zawarcia układu.

Warto jeszcze wspomnieć, że mimo nadanych przywilejów ochronnych, działalność dłużnika podlegała kontroli. Z dniem dokonania obwieszczenia o otwarciu UPR na wszelkie czynności przekraczające

²⁴ M. Pawelczyk, *Komentarz do art. 16 [w:] Ustawa o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19. Komentarz [w:] Kodeks spółek handlowych. Komentarz do zmian (tzw. prawo holdingowe)* red. A. Szumański, R.L. Kwaśnicki, F. Ostrowski, Warszawa 2022, nb. 10.

zakres zwykłego zarządu musiał uzyskiwać zgodę nadzorcy układu. O pulapie kwotowym decydował sam nadzorca, zważając na wielkość przedsiębiorstwa i skalę, na jaką dłużnik prowadził działalność. Zgoda nadzorcy konieczna była także w przypadku czynności o istotnym znaczeniu dla przedsiębiorstwa. Nieuzyskanie skutkowało nieważnością, jednak możliwe było następcze potwierdzenie w terminie 30 dni od dokonania czynności. Co więcej, jako że w uproszczonej procedurze nie brali udziału sędzia-komisarz ani rada wierzycieli, to na nadzorcy układu ciążył obowiązek wyrażania zgody na działania podmiotu, np. na zawarcie umowy kredytu, pożyczki, zabezpieczenie na majątku dłużnika wierzytelności nieobjętej układem, etc. Ponadto wierzycielom przysługiwało dodatkowe roszczenie odszkodowawcze. Był to również mechanizm kontroli niepozwalający dłużnikowi nadużywać prawa do otwarcia procedury w złej wierze.

Omawiając instytucje ochronne dłużnika, należy pokrótce wspomnieć, na czym polegała ochrona wierzycieli w tym postępowaniu. Realizowana była przez ograniczenie zarządu własnego dłużnika (art. 22 ust. 1 DoplCOVID-19U). Dłużnik na czynności przekraczające zwykły zakres zarządu miał obowiązek uzyskania zgody nadzorcy układu. Zastosowano zatem model dotychczas występujący w postępowaniu układowym i przyspieszonym postępowaniu układowym. Następnie, ograniczono także wynagrodzenie nadzorcy układu w przypadku postępowań dotyczących mikro, małych i średnich zadłużonych przedsiębiorców (art. 21 Tarczy 4.0.). Wówczas ograniczenia zawarte były w ustawie i były zależne od skutku, jakim było prawomocne zatwierdzenie układu. Odnosnie do nadzorcy układu, miał on obowiązek zapewnić dostęp do informacji o postępowaniu i sytuacji finansowej dłużnika. Zgodnie z art. 216 ust. 1 Pr.R. na wniosek wierzyciela bez zbędnej zwłoki udostępniano spis wierzytelności i spis wierzytelności spornych, plan restrukturyzacyjny oraz inne istotne informacje w zakresie, który był potrzebny do podjęcia racjonalnej ekonomicznie decyzji podczas głosowania nad układem. W Tarczy 4.0. w art. 18 ust. 1 uregulowano możliwość uchylecia skutków ochronnych na mocy postanowienia sądowego. W sytuacji, w której skutki obwieszczenia w MSiG prowadziły do pokrzywdzenia wierzycieli

na wniosek wierzyciela, dłużnika lub nadzorcy układu sąd uchylał te skutki *ex post*. Uchylenie skutków powodowało także uchylenie ograniczenia dłużnika w sprawowaniu zarządu. Stanowiło to wyważenie interesów uczestników, a także było spójne z systemem oceny przesłanki pokrzywdzenia wierzycieli na etapie rozpoznania wniosku o otwarciu UPR (art. 8 ust. 1 Pr.R. choć tam ocena dokonywana była *ex ante*). Ostatnim rozwiązaniem ochronnym zawartym w tarczy antykryzysowej (dokładnie art. 24 DopłCOVID-19U) było wprowadzenie odpowiedzialności dłużnika za nadużycie prawa do otwarcia procedury (w zlej wierze), wówczas wierzycielom przysługuje odszkodowanie.

4. Ocena regulacji uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

Zgodnie z raportem COFACE²⁵, z formy uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu skorzystało aż 1190 dłużników w 2021 roku, co stanowi ponad trzykrotnie większą liczbę niż w 2020 roku. Należy jednak pamiętać, że UPR wprowadzono do systemu prawa dopiero w połowie czerwca 2020 roku. W 2021 roku wśród wszystkich postępowań insolwencyjnych wciąż dominowały postępowania likwidacyjne (323), choć zauważalny jest znaczny spadek znaczenia wniosków o ogłoszenie upadłości. UPR z założenia było regulacją intertemporalną, jednak zebrane doświadczenia mogą służyć jako inspiracja dla nowelizacji prawa restrukturyzacyjnego. Przede wszystkim kluczowym rozwiązaniem, które nie istniało w postępowaniu z Pr.R., był immunitet egzekucyjny, tj. zawieszenie egzekucji wierzytelności, objętej z mocy prawa układem oraz wierzytelności rzeczowych i wierzytelności zabezpieczonych przez przewłaszczenie na zabezpieczenie. Mimo że był to immunitet ograniczony w dodatku z możliwością uchylenia go przez sąd, uatrakcyjnił procedurę, podążając za immunitetami w pozostałych postępowaniach restrukturyzacyjnych. Istotna była również możliwość fakultatywnego zwołania zgromadzenia wierzycieli, ograniczenia wypowiedzania niektórych umów czy w zarządzie majątkiem dłużnika. Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne wprowadzone przez DopłCOVID-19U zgodnie z uzasadnieniem

²⁵ Raport COFACE..., s. 2.

w projekcie miało na celu „umożliwienie dłużnikowi podjęcia negocjacji z wierzycielami bez konieczności formalnego otwierania postępowania przez sąd, ale z jednoczesną ochroną przed egzekucją prowadzoną przez wierzycieli, działających indywidualnie [...]”. Wyłączenie obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z art.15zzra nie chroni dłużnika przed egzekwowaniem wierzytelności przez jego wierzycieli, co w praktyce może prowadzić do konieczności złożenia wniosku o upadłość, mimo realnych szans na kontynuowanie działalności po przeprowadzeniu działań naprawczych, w tym przede wszystkim przez zawarcie układu z większością wierzycieli²⁶. Ustawa wprowadzająca UPR ograniczyła możliwość korzystania z prawa do obwieszczenia o otwarciu w MSiG tylko do jednej takiej czynności. Nie stanowi to o niemożności przeprowadzenia kolejnego postępowania o zatwierdzenie układu (jednakże bez rozwiązań ochronnych wynikających z Tarczy 4.0.). Postulowany przez doktrynę model kontroli niewypłacalności *ex post* usprawnił procedurę²⁷. Bowiem w UPR każdy przedsiębiorca (którego dotknęła sytuacja niewypłacalności spowodowanej pandemią) mógł złożyć publicznie oświadczenie o wszczęciu tejże procedury. Ominięcie niepotrzebnych rygorów formalnych, przesłanek *ex ante* przy składaniu dokumentów z pewnością odciażyło również administrację sądową.

Procedura UPR, choć co do zasady miała być formą uproszczoną, była jednak bardziej skomplikowana i rozbudowana niż klasyczna. Podstawowe różnice dotyczyły dynamiki i skutków wszczęcia postępowania w szczególności ochrony mienia dłużnika i obwieszczenia w MSiG. Dodatkowe przepisy odnosiły się także do: zakresu układu (tj. objęcia nim również wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo), sposobu zawarcia układu (dodatkowa możliwość głosowania w ramach zgromadzenia wierzycieli), ograniczenia zarządu własnego dłużnika (w postaci zgody nadzorca układu na czynności przekraczające zwykły zarząd). Warto zastanowić się, jaki skutek długofalowy miało wprowadzenie odpowiedzialności dłużnika za nadużycia prawa do wszczęcia procedury

²⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach..., s. 14

²⁷ R. Adamus, *The need for a special restructuring procedure for insolvent entrepreneurs due to SARS-CoV-2*, Soc. Sci. 2020, nr 2, s. 128.

(dodatkowe roszczenie odszkodowawcze wierzycieli, gdy dłużnik działał w złej wierze). Istotne było także wyłączenie odpowiedzialności dłużnika za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Mimo że ustawa wprowadziła rozwiązanie jedynie na czas określony, to jednak może stanowić ono punkt odniesienia dla przyszłych projektów.

Ustawodawca wprowadził swoje *novum*, zezwalając dłużnikowi na otwarcie UPR bez zgody sądu z uwagi na sytuację określoną w art. 15 ust. 1 DopłCOVID-19U. Maksymalne uproszczenie procedury miało na celu wsparcie dużej ilości podmiotów potrzebujących sanacyjnego wsparcia przedsiębiorstwa²⁸. Ocenę przedmiotowej regulacji należy zacząć od tego, że konieczne było podjęcie działań przez prawodawcę w odpowiedzi na nieprzewidywalne skutki COVID-19 na integralność majątku oraz płynność finansową przedsiębiorstw. Z pewnością słuszne było zawieszenie obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości wzorem rozwiązań niemieckich. Odpowiedzialność dłużnika i jego reprezentantów była wyłączona, o ile w terminie na złożenie ww. wniosku dokonano obwieszczenia o otwarciu UPR. Zawieszenie biegu terminu wniosku o ogłoszenie upadłości (z art. 15zzra ust. 1 KoronawirusU) zdaniem części przedstawicieli doktryny, np. G. Kamińskiego i A. Borysa mogło uchronić dłużnika jedynie przed odpowiedzialnością odszkodowawczą z art. 21 ust. 3 Pr.U., ale nie świadczyło o należytej ochronie majątku dłużnika²⁹. Z drugiej jednak strony, ustawodawca ułatwił dłużnikowi pozyskanie nowego finansowania zewnętrznego. O ile jest ono niezbędne dla zapewnienia bieżącej płynności majątkowej oraz o ile zgodę wyraził nadzorca układu, zabezpieczenia wierzytelności wynikających z zawartych umów finansowych nie będą podlegały zaskarżeniu jako czynności fraudacyjne.

Ponadto zawarte w art. 16 ust. 3 DopłCOVID-19U rozwiązanie służące ochronie integralności majątku dłużnika, jak zauważa D. Kamiński i A. Borys mogło powodować tzw. pokusę nadużycia (*moral hazard*)³⁰. Podmiot mógł stać przed „pokusą” wielokrotnego składania obwieszczenia

²⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach..., s. 14.

²⁹ G. Kamiński, A. Borys, *Podstany otwarcia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego i ich weryfikacja*, MoP 2021, nr 5, s. 256.

³⁰ G. Kamiński, A. Borys, *Podstany ...*, s. 257.

celem uzyskania ponownej ochrony ze strony ustawy. Bowiem w tym czasie m.in. stawalo się niedopuszczalnym wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia, wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem, a także co ważniejsze z perspektywy nadużywającego prawa podmiotu – zawieszeniu ulegało postępowanie egzekucyjne (na czas prowadzenia negocjacji układowych, tj. do czterech miesięcy od dnia obwieszczenia w MSiG). Jeżeli dłużnik w czasie tych kilku miesięcy nie złożył wniosku o zatwierdzenie układu, sąd umarzał postępowanie *ex lege*. Jeśli natomiast złożył taki wniosek przed upływem terminu, skutki otwarcia postępowania trwały aż do prawomocnego zakończenia postępowania albo jego umorzenia.

Wątpliwości budziła także kwestia oceny przesłanek otwarcia UPR, a właściwie obdarzenia dużym „kredytem zaufania” dłużnika. Rozwiązanie to było podatne na nadużycia ze strony podmiotu, w ten sposób ochrona zapewniona na mocy art. 16 ust. 3 DopłCOVID-19U mogła nie spełniać swojej funkcji. Pojawiły się także opinie interpretujące art. 15 ustawy jako normę skierowaną do pracowników biura MSiG. Zdaniem P. Filipiaka powinien on dokonać weryfikacji i w razie niespełnienia przesłanek wniosek oddalić³¹. Wspomniany autor posilkuje się art. 1 ust. 3 pkt 3 MSiGU³². Jego zdaniem wnioskodawca otrzymałby informację o nieprzyjęciu obwieszczenia do druku. Byłaby to czynność materialno-techniczna, gdyż nie został wydany żaden akt administracyjny. W takiej sytuacji przysługiwałaby skarga do organu zgodnie z art. 227 KPA³³ i do sądu administracyjnego (art. 3 § 2 pkt 4 PPSA³⁴). Również w kwestii proceduralnej pojawia się pytanie, czy mimo swojej tymczasowości regulacja UPR nie powinna zostać uregulowana w sposób bardziej kompleksowy

³¹ P. Filipiak, *Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 15, nb. 12; G. Kamiński, *Złożenie wniosku o otwarcie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego*, Warszawa 2020.

³² Ustawa z dnia 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego (Dz.U. z 1996 r. Nr 6, poz. 42 ze zm.) – dalej: MSiGU.

³³ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 256 ze zm.) – dalej: KPA.

³⁴ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r., poz. 2325 ze zm.) – dalej: PPSA.

z uwagi na wagę problemu gospodarczego. Rozwiązanie jest hybrydowe i w znacznej mierze odwołuje się do przepisów prawa restrukturyzacyjnego postępowania o zatwierdzenie układu i postępowania układowego. W zakresie ochrony dłużnika brakowało w szczególności możliwości uchylecia zajęć, a zwłaszcza odzyskania środków zajętych na rachunkach bankowych, co stanowiło poważną przeszkodę w odzyskaniu płynności finansowej. Dodatkowo, czteromiesięczny termin na złożenie wniosku o zatwierdzenie układu był stosunkowo krótkim dla dłużnika, aby przekonać do siebie wierzycieli, by zagłosowali za przyjęciem układu. Jednakże z perspektywy wierzycieli, termin chronił ich przed możliwą nierzetelnością dłużnika niezmiernie zgodzie z planem do zawarcia, a zwłaszcza wykonania układu.

Po grudniowej nowelizacji w 2021 roku występujące w przypadku UPR przymusowe objęcie układem wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo, jest zasadą we wszystkich czterech postępowaniach restrukturyzacyjnych. Rozwiązanie to jawiło się jako korzystne dla dłużnika, jednakże należy mieć na uwadze, że głos wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo mógł okazać się kluczowy. Często się zdarzało, że mieli oni duży wolumen wierzytelności (dotyczyło to zwłaszcza instytucji finansowych). Sprawiało to, że ich głos mógł być kluczowy przy podejmowaniu decyzji w przedmiocie zatwierdzenia układu. W praktyce wybierali oni rozwiązanie egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia aniżeli spłaty zgodnie z układem.

Należy wspomnieć o ostatnim ze skutków dokonania obwieszczenia o otwarciu UPR, mianowicie o ograniczeniu możliwości spełnienia świadczeń wynikłych z wierzytelności objętych układem. Klasyczna procedura o zatwierdzenie układu nie знаła żadnych ograniczeń, jednak występowały one w pozostałych formach postępowań restrukturyzacyjnych. Przeniesienie powyższych rozwiązań na grunt UPR mogło świadczyć o zamiarze ustawodawcy zachowania balansu między dłużnikiem a wierzycielem podczas postępowania. Dłużnik miał instrumenty ochronne przed egzekucją (dzięki ograniczeniu w zakresie jej prowadzenia przez wierzycieli), a wierzyciele uzyskiwali jednakowe traktowanie. Wyważeniu układu sił między uczestnikami postępowania sprzyjał także krótki czas trwania procedury. Czteromiesięczna, efektywna procedura

sprzyjała dłużnikowi, a jednocześnie nie uniemożliwiała w sposób niewspółmierny prowadzenia egzekucji przez wierzycieli.

Ustawodawca, wprowadzając piątą procedurę do systemu prawa, dążył do stworzenia dodatkowego narzędzia naprawy sytuacji finansowej przedsiębiorców podczas kryzysu gospodarczego. Szybsze postępowanie restrukturyzacyjne miało być remedium na dużą ilość podmiotów korzystających z rozwiązań Pr.R., a także przewlekłość postępowań sądowych³⁵. Zgodnie z wynikami badań, średni czas postępowania od otwarcia procedury do zatwierdzenia układu wyniósł 174 dni (czyli prawie 6 miesięcy)³⁶. Aby usprawnić ochronę przedsiębiorstwa, zdecydowano się na przeniesienie oddziaływania niektórych funkcji ochronnych już na okres przedsądowy, zależny jedynie od decyzji przedsiębiorcy. Był to ówczesnie pierwszy przypadek w historii polskiego prawodawstwa, gdzie niedopuszczalność egzekucji oraz wypowiedzenia kluczowych umów były niezależne od sądowego orzeczenia³⁷. Wybór uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu wydawał się być odpowiedni dla dłużnika, któremu zależało na skróceniu czasu trwania postępowania przed sądem, dużym stopniu autonomii przy negocjacjach propozycji układowych. Ocenę sukcesu wprowadzonych zmian epizodycznych można było oprzeć na liczbie dłużników, chociaż właściwsze wydawało się obserwowanie liczby wykonanych układów i ogłoszonych upadłości.

5. Analiza znowelizowanych przepisów restrukturyzacyjnych (tzw. PZU 2.0)

Przepisy prawa restrukturyzacyjnego zostały znowelizowane w maju 2021 roku na mocy ZmKRZU. Zgodnie z uchwałą Senatu przesunięto termin wejścia w życie ustawy nowelizującej na 1 grudnia 2021 roku³⁸.

³⁵ *Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach...*, s. 14.

³⁶ B. Pilitowski [i in.], *Raport Fundacji...*, s. 22.

³⁷ Obowiązujące w latach 2004–2014 przepisy o postępowaniu naprawczym uzależniały skutek ochronny od braku orzeczenia sądu o zakazie wszczęcia postępowania naprawczego (por. art. 498 ust. 1 oraz art. 494 ust. 3 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, w brzmieniu sprzed 1.01.2016 r.). W obecnej regulacji wierzycielom zapewniono ochronę poprzez przyznanie im prawa zadania uchylecia przez sąd skutków ochronnych otwarcia postępowania (por. art. 18 specustawy).

³⁸ *Uchwała Senatu RP w sprawie ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw*, druk nr 1159, Sejm IX kadencji.

W ten sposób zostało wydłużona możliwość obwieszczenia o otwarciu UPR zgodnie z DopłCOVID-19U do 30 listopada. Wydłużenie *vacatio legis* jest odpowiedzią na prośby interesariuszy celem odpowiedniego przygotowania systemu teleinformatycznego postępowania sądowego. Od tej daty postępowania restrukturyzacyjne prowadzone są w formie online. Ustawodawca wprowadził zmiany dotyczące m.in. postępowania o zatwierdzenie układu celem zachęcenia dłużników do wyboru tej formy. W ten sposób zastąpił również obowiązujące na mocy DopłCOVID-19U uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Procedura ta cieszyła się dużym zainteresowaniem podmiotów nie tylko z uwagi na łatwość otwarcia i prowadzenia postępowania, ale także ze względu na zabezpieczenie majątku przed działaniami windykacyjnymi prowadzonymi przez wierzycieli. W obecnej formie PZU eksperci prawni dostrzegają odpowiedź na dotychczasowe problemy z kosztami restrukturyzacji zadłużenia³⁹. Wskazują również na możliwość sprawnego zawarcia układu i skorzystania z ochrony majątku. Znowelizowana ustawa zakłada dwa warianty procedury, bazując na rozwiązaniach z uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Pierwszy gwarantuje ochronę dłużnika z mocy obwieszczenia w Krajowym Rejestrze Zadłużonych (w UPR obwieszczenie publikowano w Monitorze Sądowym i Gospodarczym). Drugi natomiast odbywać się będzie na wcześniejszych zasadach z Pr.R. z 2015 roku.

5.1. Zmiany proceduralne postępowania o zatwierdzenie układu

Warunkiem rozpoczęcia procedury PZU jest – tak samo jak przed nowelizacją – zawarcie umowy o sprawowanie nadzoru z doradcą restrukturyzacyjnym. Wymogi, jakie powinien spełniać doradca, wynikają z art. 24 Pr.R. Zniknęły natomiast warunki ograniczające wybór do kwalifikowanego doradcy, dotyczące wielkości przedsiębiorstwa czy liczby zatrudnianych w nim pracowników. Dłużnik razem z nadzorcą układu ustalają dzień układowy, według którego następują skutki otwarcia

³⁹ Tak np. A. Grzelak, *Postępowanie o zatwierdzenie układu na nowych zasadach*, Warszawa 25.06.2021, <https://archiwum.rp.pl/arttykul/1449257-Postepowanie-o-zatwierdzenie-ukladu.html>, 11.10.2022; M. Romańska, *Postępowanie o zatwierdzenie układu na nowych zasadach, komentarz praktyczny*, Lex/2022, nb. II; A. Hrycaj, *Cztery postępowania...*, s. 14.

postępowania, m.in. ustala się uprawnienia wierzycieli do głosowania nad układem (art. 189 ust. 2 Pr.R.). Dzień układowy nie może być wyznaczony na wcześniej niż trzy miesiące i później niż jeden dzień przed złożeniem wniosku do sądu o zatwierdzenie układu (art. 211 ust. 2 Pr.R.). W toku postępowania dłużnik sporządza propozycje układowe oraz wstępny plan restrukturyzacyjny, a nadzorca układu współpracuje przy przygotowaniu dokumentów wskazujących na kondycję finansową dłużnika (tj. spis wierzytelności, spis wierzytelności spornych). Po ich sporządzeniu nadzorca może dokonać obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Jest to swoiste *novum*, bowiem obwieszczenie jest jedynie możliwością, a nie obowiązkiem. Jeśli nie zdecyduje się na to, zastosowanie znajdą przepisy sprzed nowelizacji. Jednak, gdy wybierze obwieszczenie, dojdzie do zawieszenia praktycznie wszystkich egzekucji do jego majątku oraz petryfikacji kontraktów o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania przedsiębiorstwa. Wówczas nadzorca układu przyjmuje uprawnienia nadzorcy sądowego, tj. w sytuacji, gdy dłużnik będzie chciał dokonać czynności wykraczającej zakres zwykłego zarządu, dla jej ważności będzie musiał zdobyć zgodę tego nadzorcy. Co więcej, jeśli w terminie 3 miesięcy od dnia układowego nie zostanie złożony wniosek sądowy o zatwierdzenie układu, wszelkie skutki czynności wygasają z mocy samego prawa. Termin ten wynosi 3 miesiące i jest liczony od daty dnia układowego, (art. 211 ust. 2 Pr.R.). Warto również zauważyć, że istnieją przypadki, w których nadzorca musi odmówić dokonania obwieszczenia. Tak art. 226a ust. 2 Pr.R. wskazuje na ową niedopuszczalność, jeżeli w ciągu ostatnich 10 lat dłużnik prowadził już postępowanie o zatwierdzenie układu, o którym obwieszczono albo jeśli w czasie tych 10 lat umorzone zostało postępowanie restrukturyzacyjne za wyjątkiem sytuacji, w której nastąpiło to za zgodą wierzycieli.

Prawodawca wprowadził znaczące zmiany w procedurze o zatwierdzenie układu (seria przepisów art. 211a-226h Pr.R.). Począwszy od art. 211a uregulował kwestię prowadzenia przez nadzorcę układu akt sprawy. Ten przepis techniczny wynika z dostosowania do pełnej cyfryzacji procedur restrukturyzacyjnych. Nadzorca układu, po ustaleniu razem z dłużnikiem dnia układowego, zakłada i prowadzi akta w systemie teleinformatycznym, tj. Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Nowelizacja

z 2021 roku zakłada dostosowywanie regulacji ZmPr.Upadl⁴⁰ za pomocą rozwiązań teleinformatycznych wynikających z KRZU⁴¹. System obsługujący postępowania sądowe w postępowaniach upadłościowych i restrukturyzacyjnych usprawni przetwarzania elektronicznych akt sądowych. Nadzorca, zgodnie z art. 211a ustawy, udostępnia akta zainteresowanym podmiotom. Co więcej, każdorazowo wierzyciel ma możliwość weryfikowania czy dokumenty wpłynęły do akt sprawy, sprawdzać ich treść, aktualny stan postępowania. Może także sprawdzić, czy widnieje na spisie wierzytelności czy też spisie wierzytelności spornych oraz sprawdzić postulowane propozycje układowe. Nadzorca wprowadza do systemu wszystkie dokumenty, które składają wierzyciele (którym np. przysługują należności alimentacyjne). Dodatkowo, nadzorca ma obowiązek udostępnienia akt postępowania w swoim biurze, co sprowadza się do stworzenia dostępu do systemu online. Wszyscy uczestnicy postępowania oraz osoby o dostatecznym interesie mogą się z nimi zapoznać. W stanie prawnym przed nowelizacją wierzyciel miał prawo jedynie wystosować prośbę o udostępnienie informacji w przedmiocie sytuacji majątkowej dłużnika oraz możliwości wykonania przez niego układu (zgodnie z art. 216 ust. 1 Pr.R.). Po przyjęciu układu prawomocnym zakończeniu lub umorzeniu postępowania akta stają się częścią akt sądowych.

Ważnym elementem postępowania o zatwierdzenie układu jest głosowanie nad układem. Przed rozpoczęciem tej procedury nadzorca układu powinien przygotować kilka dokumentów: propozycje układowe, spis wierzytelności, spis wierzytelności spornych, karty do głosowania⁴². Zdaniem M. Romańskiej warto przygotować także plan restrukturyzacyjny (w przypadku, gdy

⁴⁰ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1802, ze zm.) – dalej: ZmPr.Upadl.

⁴¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r., poz. 55 ze zm.) – dalej: KRZU.

⁴² Przepisy np. art. 37 ust. 2 Pr.R. wskazują wprost na samodzielnie sporządzenie ww. dokumentów przez nadzorcę układu, jednak w praktyce współpracuje razem z dłużnikiem.

Jednakże warto zwrócić uwagę na art. 220 przesadzający, aby przy sporządzaniu planu restrukturyzacyjnego nadzorca współpracował z dłużnikiem (art. 5 pkt 16 noweli). Jak zauważono w uchwale Senatu nie powinno wynikać to z przepisu art. 220 (zawierającego *essentialia negotii* sprawozdania tworzego przez nadzorcę układu), ale być wynikiem analizy art. 37 Pr.R., gdzie w pkt 2 i 4 wskazano na współuczestnictwo dłużnika.

wierzycielem jest podmiot publicznoprawny – wraz z testem prywatnego wierzyciela⁴³) aby ułatwić weryfikację propozycji układowych⁴⁴. Jest to także pomocne dla wierzyciela, który będzie zasięgać informacji u nadzorcy układu (zgodnie ze wspomnianym art. 216 ust. 1) aby umożliwić wierzycielowi podjęcie „racjonalnej ekonomicznie decyzji o głosowaniu za albo przeciw układowi”. Art. 212 Pr.R. zmodyfikował zasady dotyczące głosowania nad układem, umożliwiając przeprowadzenie zgromadzenia wierzycieli (ust. 3). Głosowanie nad układem zmodyfikowane w 2021 roku może odbyć się na dwa sposoby: przez zbieranie głosów lub przez zwołanie zgromadzenia wierzycieli w celu głosowania nad układem. Są to dwie formy proponowane także przy uproszczonym postępowaniu w czasie pandemii. Jednakże zmiana dotyczy sposobu zbierania głosów. Po nowelizacji obowiązek ten ciąży na nadzorcy sądowym (art. 212 ust. 1 Pr.R.), co do zasady odbywa się to za pośrednictwem systemu teleinformatycznego Krajowego Rejestru Zadłużonych, gdzie nadzorca zamieszcza odpowiednią kartę do głosowania. Każdorazowo, nadzorca układu zawiadamia wierzycieli tradycyjną drogą pocztową o głosowaniu. Jeśli zostanie wybrany tryb zbierania głosów, nadzorca ma obowiązek poinformowania o sposobie głosowania przy użyciu systemu teleinformatycznego oraz poucza o metodzie uwierzytelnienia w systemie i wypełnienia karty do głosowania. Przy trybie zwoływania zgromadzenia wierzycieli, nadzorca instruuje o terminie, sposobie głosowania, podziale wierzycieli na grupy kategorii interesów, o treści przepisów art. 107–110, 113 i 115–119 Pr.R. Doręcza im jednocześnie propozycje układowe (np. propozycje spłaty zadłużenia w ratach, etc.). Nadzorca, zawiadamiając o trybie zbierania głosów musi dotrzymać terminu co najmniej trzech tygodni przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzeniu układu albo odpowiednio przed dniem zgromadzenia wierzycieli.

Gdy głosowanie zostanie przeprowadzone, nadzorca układu dokonuje weryfikacji. Decyzję w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu przez wierzycieli podejmuje w oparciu o art. 213 Pr.R. Przepis wskazuje podstawy, które może rozważyć, (przykładowo oddania głosu w wyznaczonym przez

⁴³ Test ten jest wymagany np. w przypadku wsparcia ze strony Skarbu Państwa, o czym informuje dyspozycja art. 140 Pr.R.

⁴⁴ M. Romańska, *Postępowanie....* nb. IV.

nadzorcę układu terminie, prawidłowości umocowania osoby oddającej głos za wierzyciela). Sprawdza też odpowiednie większości oddanych głosów zgodnie z art. 119 Pr.R. tj.: osobową (ponad połowa głosujących wierzycieli) i kapitałową (łącznie minimum $2/3$ sumy wierzytelności głosujących wierzycieli). W nowelizacji doprecyzowano liczenie większości przy przyjmowaniu układu. Warto zauważyć, że w wyniku zmian przepisów usunięto art. 217 Pr.R., ustalający niezbędne większości w stosunku do liczby wierzycieli uprawnionych do głosowania (niezależnie od tego, czy byli obecni). W aktualnym stanie prawnym punktem odniesienia w nowej formie PZU (jak i w pozostałych postępowaniach restrukturyzacyjnych) są ważne oddane głosy wierzycieli (wierzyciele faktycznie głosujący). Jeśli wierzyciel się stawiał, ale nie oddał głosu, uznaje się go za nieobecnego. Prawodawca ustalił także kworum potrzebne dla zawarcia ważnego układu na zgromadzeniu wierzycieli. Wymagana jest $1/5$ wierzycieli uprawnionych do głosowania nad układem. Odnosnie trybu zbierania głosów, nie ma przepisu regulującego ilość wierzycieli obecnych na głosowaniu. M. Romańska wskazuje, aby stosować analogicznie z innych procedur restrukturyzacyjnych kworum $1/5$. Analizując *sensu stricto*, wynikałoby, że obecność choćby jednego wierzyciela jest wystarczająca. Na marginesie należy zauważyć, że nie tylko usunięty art. 217 Pr.R. budzi wątpliwości doktryny. Niejasny wydaje się także sposób liczenia głosów w sytuacji, gdy nie zostaje zwołane zgromadzenie wierzycieli. Brakuje wówczas odesłania do stosowania art. 119 Pr.R. Zdaniem N. Frosztegi należy zastosować w takiej sytuacji analogię *legis*⁴⁵.

W zależności od treści zawartych w propozycjach układowych głosowanie może odbywać się w grupach wierzycieli. Należy również przeanalizować, którzy wierzyciele posiadają uprawnienia do udziału w głosowaniu nad układem. Co do zasady są to wierzyciele, których wierzytelności zostały umieszczone w spisie wierzytelności oraz wierzyciele, którzy na zgromadzeniu przedstawią tytuł egzekucyjny. Nie ma prawa do głosu wierzycieli posiadający wierzytelność sporną oraz wierzyciel, który jest poręczycielem, gwarantem lub bankiem otwierającym akredytywy bez zaspokojenia wierzyciela, gdy ich wierzytelności w spisie mają status wierzytelności warunkowej. Ze zgromadzenia sporządzany jest specjalny protokół przy pomocy

⁴⁵ N. Frosztega, *Postępowanie o zatwierdzenie układu 2.0. – zagadnienia wybrane*, DR 2022, nr 1, s. 49.

urządzenia rejestrującego dźwięk, czasem również obraz. Na zgromadzeniu korzysta się także z systemu teleinformatycznego. Jeśli wierzyciel będzie osobiście obecny, może zagłosować ustnie do protokołu albo pisemnie. Istnieje także możliwość łączenia się ze wszystkimi wierzycielami przy pomocy elektronicznych środków komunikacji, zwłaszcza przez transmisję w czasie rzeczywistym przez urządzenia elektroniczne. Na nadzorcy i dłużnika spoczywa obowiązek zapewnienia odpowiednich warunków pozwalających na przeprowadzenie zdalne obrad. Każdorazowo niezależnie od sposobu głosowania, układ musi zostać oceniony przez sąd restrukturyzacyjny. Dłużnik składa wówczas wniosek o zatwierdzenie układu, załączając karty do głosowania, sprawozdanie nadzorcy układu. Złożenie wniosku skutkuje przedłużeniem skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego zakończenia postępowania (o ile obwieszczenia dokonano). Sąd odmawia zatwierdzenia układu, jeżeli: przewiduje udzielenie pomocy publicznie sprzecznie z przepisami, przekroczona została granica sporności wynosząca 15%, oczywistym jest, że układ nie zostanie wykonany. Sądy zwracały uwagę na trudności związane z ogólnikowym charakterem opinii nadzorcy układu, niekompletnością konstrukcji propozycji układowych⁴⁶, wewnętrzną sprzecznością postanowień układowych (*contradictio in adiecto*)⁴⁷ oraz liczeniem wymaganej większości głosów⁴⁸. Warto również zauważyć, że sąd ma możliwość fakultatywnej odmowy zatwierdzenia układu w sytuacji, gdy jego warunki są rażąco krzywdzące dla wierzycieli, którzy głosowali przeciwko układowi i zgłosili odpowiednie zastrzeżenia.

5.2. Zmiany dotyczące ochrony majątku dłużnika w PZU 2.0

Korzystając z doświadczeń regulacji UPR, w nowelizacji przyjęto zasady ochrony majątku dłużnika przed działaniami egzekucyjnymi oraz wypowiedzeniem umów przez kontrahentów podmiotu. Przepisy te

⁴⁶ Postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 1 lipca 2021 r., XVIII GRz 62/21 (niepubl).

⁴⁷ Postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 9 marca 2021 r., XVIII GRz 33/21 (niepubl).

⁴⁸ Postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 12 września 2020 r., XVIII GRz 40/20 (niepubl).

zawarto w nowym rozdziale, tj. rozdziale trzecim Pr.R. „Skutki obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego” (art. 226a–226g). W rozdziale tym dodatkowo wskazano na opcję złożenia uproszczonych wniosków o otwarcie postępowania sanacyjnego albo o ogłoszenie upadłości (art. 226h Pr.R.). Ochrona dłużnika rozpoczyna się po zawarciu umowy z doradcą restrukturyzacyjnym, ustaleniu dnia układowego, sporządzeniu spisu wierzytelności (także wierzytelności spornych) i wstępnego planu restrukturyzacyjnego (art. 226a i n. Pr.R.). Dłużnik zostaje objęty ochroną po obwieszczeniu przed nadzorcę w Krajowym Rejestrze Zadłużonych na czas czterech miesięcy. Może dodatkowo wnioskować do sądu o jej przedłużenie na czas rozpoznawania słuszności wniosku o zatwierdzenie układu.

Regulacje dotyczące egzekucji i zabezpieczeń roszczeń na mocy art. 312 Pr.R. są odpowiednio stosowane z przepisów dotyczących postępowania sanacyjnego. Po obwieszczeniu w rejestrze wraz z dniem układowym zawieszeniu ulega postępowania egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wszczęte przed tym dniem. Dłużnik ma wówczas pełną ochronę przed postępowaniem egzekucyjnym. Jednakże rozpoznawcze postępowania zabezpieczające mogą być nieustannie prowadzone. W tym zakresie tylko wykonanie postanowień o zabezpieczeniu czy wykonanie zarządzenia zabezpieczenia roszczenia nie są dopuszczalne. Dłużnik i nadzorca mogą (według części doktryny) wystąpić z wnioskiem o uchylenie zajęcia w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym, które nastąpiło przed dniem układowym do majątku dłużnika⁴⁹. Sąd restruk-

⁴⁹ Należy mieć na uwadze, że możliwość wystąpienia z tym wnioskiem jest w doktrynie zagadnieniem spornym, a w niektórych ośrodkach sądowych dochodzi do uchylenia zajęć w ramach postępowania o zatwierdzenie układu (m.in. Sąd Rejonowy w Kaliszu, V Wydział Gospodarczy). Część przedstawicieli doktryny (m.in. N. Frosztęga, *Ochrona przed egzekucją w postępowaniu o zatwierdzenie układu*, 29.10.2023, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/9333316,ochrona-przed-egzekucja-w-postepowaniu-o-zatwierdzenie-ukladu.html>, 12.11.2023; a także A. Hrycaj, *Komentarz do art. 312 [w:] Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Hrycaj, P. Filipiak, Warszawa 2017) wyklucza możliwość wystąpienia z wnioskiem o uchylenie zajęcia wskazując na odpowiednie stosowanie art. 312 Pr.R., co powinno skutkować uznaniem, że uchylenie zajęć egzekucyjnych w ramach PZU 2.0 jest niedopuszczalne. N. Frosztęga argumentuje ponadto, że czynność polegająca na uchyleniu zajęć egzekucyjnych miałaby nieuchronnie miejsce w trakcie trwania postępowania restrukturyzacyjnego, a nie po jego zakończeniu. Kolejnym powodem dla niestosowania normy jest również brak osoby pełniącej funkcję sędziego-komisarza. Inni przedstawiciele doktryny (np. P. Filipiak, *Dopuszczalność egzekucji w postępowaniu restrukturyzacyjnym po 1 grudnia 2021 r.*, DR 2022, nr 1, s. 33–34) stoją na stanowisku, że uchylenie

turyzacyjny albo wyznaczony sędzia rozpatrzy wniosek pozytywnie, gdy okaże się to niezbędne dla dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa. Co więcej, ochrona jest skuteczna również przeciw wierzycielom zabezpieczonym rzeczowo na majątku dłużnika.

Wprowadzona do PZU możliwość skorzystania z ochrony przed egzekucją wierzycieli może przyczynić się do powszechnego wyboru tej formy. Nawet jeśli wierzyciel ma tytuł wykonawczy albo jeśli toczy się już postępowanie egzekucyjne, to po dokonaniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego dłużnik jest chroniony. Wyjątki w przepisach prawa restrukturyzacyjnego są nieliczne, np. art. 226e w zw. z art. 312 ust. 5 Pr.R., wskazujące na egzekucję świadczeń alimentacyjnych, a także rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa czy śmierci; czy również z tytułu uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę. Niemalże nieograniczona ochrona dłużnika, poza wyjątkami zawartymi powyżej, doznaje jeszcze jednego uszczuplenia. Bowiem roszczenia, wobec których niemożliwa staje się egzekucja, stają się pewnym zabezpieczeniem praw wierzycieli. Nie następuje wówczas rozpoczęcie biegu ich przedawnienia, a jeśli już to nastąpiło, okres ochronny dłużnika ulega zawieszeniu.

Kolejnym skutkiem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, jest możliwość uzyskania ochrony przed wypowiedzeniem podstawowych umów przez kontrahentów. Umocnienie stosunków kontraktowych istniało w regulacji UPR, jednak tam katalog kluczowych umów był wąski. W klasycznym postępowaniu o zatwierdzenie układu w 2015 roku rozwiązanie to nie istniało, a w innych formach restrukturyzacji nie spełniało celu. Dawniej art. 256 ust. 1 i 2 Pr.R. zawierał zamknięty katalog, brakowało tam np. umów dotyczących dostaw energii elektrycznej, wody czy gazu. W nowych regulacjach prawnych to nadzorca układu sporządza spis umów kluczowych dla dłużnika. Umowy, które zostały uznane

zająć jest dopuszczalne i na zasadzie analogii *legis* domniemują kompetencję sędziego lub sądu restrukturyzacyjnego wyznaczonego do wydania stosownego postanowienia. Inni (np. P. Wierzbicki, *Czy prawo restrukturyzacyjne w rzeczywistości działa?*, Rzeczpospolita 07.06.2023, <https://www.rp.pl/opinie-prawne/art38581621-przemyslaw-wierzbicki-czy-prawo-restrukturyzacyjne-w-rzeczywistosci-dziala>, 10.10.2023) wskazują na możliwość wykładni tego przepisu w taki sposób, że funkcję sędziego komisarza przejmuje nadzorca układu, na którego wniosek organ egzekucyjny uchyla zajęcie.

za kluczowe i objęte ochroną, nie mogą zostać wypowiedziane przez kontrahentów, gdy podstawą dla wypowiedzenia danej umowy było niewykonywanie zobowiązań lub inna okoliczność, która nastąpiła po dniu obwieszczenia o ustaleniu dniu układowego. Przykładowo, jeśli dłużnik po zaistniałej dacie nadal nie opłaca czynszu, niezależnie od tego, czy umowa najmu lokalu była umową kluczową zawartą w katalogu przez nadzorcę, wierzyciel może wypowiedzieć umowę.

Dłużnik wraz z nadzorcą układu dokonuje spisu umów o kluczowym znaczeniu dla integralności i dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa. Następnie nadzorca składa go do akt sądowych w ciągu trzech tygodni od dnia układowego. Spis pełni jedynie funkcję informacyjną, nie konstituuje listy umów, których nie można wypowiedzieć. Nieważne będzie uprzednie wypowiedzenie umowy przed złożeniem spisu, gdy umowa ta będzie zawarta w spisie. Odwrotnie, gdy umowa nieujęta w spisie zostanie wypowiedziana (wówczas skuteczne). W razie sporu dłużnika z kontrahentem, która z umów jest kluczowa dla przedsiębiorstwa, może im przysługiwać odpowiednie powództwo⁵⁰. Prawodawca dodał także w odniesieniu do UPR, możliwość uchylecia zajęcia dokonanego przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym skierowanym do majątku dłużnika.

Podobnie jak przed nowelizacją, również w PZU 2.0 obowiązuje skutek obwieszczenia w postaci ograniczenia zarządu dłużnika. Bez uzyskania zgody nadzorcy czynność przekraczająca zwykły zakres będzie nieważna. Zapewnia to integralność majątku dłużnika, co stanowi gwarancję dla wierzycieli. Zasadne jest rozważenie, w jaki sposób znowelizowana procedura odnosi się do kwestii ochrony członków zarządu spółki kapitałowej przed odpowiedzialnością za skutki niewypłacalności. Zgodnie

⁵⁰ Zgodnie z przepisami prawa restrukturyzacyjnego, szczególnie art. 256 ust. 2 Pr.R., ochrona przed wypowiedzeniem umowy przez drugą stronę w postępowaniu restrukturyzacyjnym obejmuje jedynie określoną grupę umów, których charakter lub znaczenie uzasadniają konieczność utrzymania ich w mocy. Niemniej, brak szczegółowych przepisów dotyczących procedury dochodzenia tych roszczeń może prowadzić do wniosku, że powództwo jest jedyną drogą w przypadku sporu co do zakresu ochrony. Strony mogą skorzystać z zasady swobody umów, aby uzyskać sądowe potwierdzenie, czy spełniają kryteria do objęcia ich umowy ochroną. Sądowe rozstrzygnięcie może być wówczas istotne dla przyszłych decyzji biznesowych, w tym dotyczących kontynuowania współpracy z dłużnikiem.

z art. 21 Pr.U.⁵¹ nie są objęci ochroną w sytuacji niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ciągu 30 dni od daty powstania niewypłacalności. Zgodnie z ust. 3 mogą uwolnić się od odpowiedzialności, jeśli w tym terminie zostanie otwarte postępowanie restrukturyzacyjne albo zatwierdzony układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Widoczna jest zatem różnica w ochronie majątku spółki, a ochronie osób będących w jej zarządzie. Należy odwołać się do art. 299 KSH, który ustanawia odpowiedzialność solidarną członków zarządu za zobowiązania spółki w przypadku bezskutecznej egzekucji. Kolejnymi przepisami dotyczącymi odpowiedzialności kadry zarządzającej za skutki niewypłacalności są art. 116 Ordynacji Podatkowej, art. 586 KSH oraz art. 373 p.u. Przepisy te zawierają również przesłanki umożliwiające uwolnienie się od odpowiedzialności. W przypadku postępowań restrukturyzacyjnych jest to trudniejsze, bowiem związane z otwarciem takiego postępowania albo zatwierdzeniem układu w PZU. W postępowaniu upadłościowym wystarczające jest już samo złożenie takiego wniosku. W UPR prawodawca obejmował zarząd ochroną w momencie samego obwieszczenia o otwarciu w MSiG w terminie na złożenie wniosku upadłościowego (art. 24 DoplCOVID-19U). Koniecznym było następcze prawomocne zatwierdzenie układu. Skutki ochronne utrzymywało także później wszczęte otwarcie procedury sanacyjnej, złożenie uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości, umorzenie UPR (*ex lege* w przypadku złożenia w ciągu 7 dni wniosku o upadłość). W znowelizowanej formie PZU wszczęcie procedury, ustalenie dnia układowego nie dają takiego efektu, konieczne jest sądowe zatwierdzenie układu. Zabrakło analogicznego przepisu jak w UPR, dodane przepisy dotyczące skutków obwieszczenia w Pr.R. nie zmieniają tego stanu.

Wraz z udzieleniem ochrony pojawia się także kwestia potencjalnego nadużycia instytucji obwieszczenia. Wprowadzono instrument mający temu przeciwdziałać. Nadzorca układu może odmówić obwieszczenia, gdy w ciągu ostatnich dziesięciu lat dłużnik prowadził PZU (podczas którego obwieszczono o dniu układowym) albo gdy w tym czasie umorzono postępowanie restrukturyzacyjne (z wyjątkiem sytuacji, gdy umorzenie nastąpiło

⁵¹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 ze zm.) – dalej: Pr.U.

za zgodą rady wierzycieli). Niedopuszczalność w postaci odmowy może zostać objęta oświadczeniem nadzorcy albo przyjąć formę zarządzenia. Dłużnik może wystosować skargę na odmowę dokonania obwieszczenia w terminie tygodnia od dnia doręczenia odmowy dokonania obwieszczenia (art. 226b Pr.R.). Składana jest na ręce nadzorcy układu, który następnie kieruje ją do sądu restrukturyzacyjnego. W opinii M. Romańskiej nie można przyjąć, że skarga na odmowę może dotyczyć jedynie sytuacji zawartych w art. 226a ust. 2 tejże ustawy. Jak zauważa dalej, dłużnik może złożyć skargę z innych przyczyn (np. z powodu potencjalnego pokrzywdzenia wierzycieli wskutek obwieszczenia)⁵². Należy pamiętać, że w przypadku niezłożenia skargi, dłużnik nie będzie objęty ochroną.

Warto wskazać, że dla zrównoważenia praw uczestników postępowania istnieje możliwość złożenia wniosku o uchylenie skutków dokonania obwieszczenia o ustaleniu dniu układowego. Wierzyciele, nadzorca układu i sam dłużnik mogą wystąpić z wnioskiem do sądu, gdy skutki te prowadzą do pokrzywdzenia wierzycieli albo ujawniona zostanie okoliczność z art. 226a ust. 2 Pr.R. (w ciągu 10 ostatnich lat toczące się postępowanie restrukturyzacyjne). Sąd może przesłuchać odpowiednie podmioty, a na jego postanowienie przysługuje im zażalenie.

5.3. Ocena regulacji PZU 2.0

Procedura PZU 2.0 z grudnia 2021 roku przypomina wprowadzone w ramach jednej z tarcz antykryzysowych (Tarczy 4.0.) w związku z pandemią COVID-19 uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Nowe postępowanie jawi się jako atrakcyjne z uwagi na niewielki udział sądu czy automatyczne uruchomienie ochrony przed wierzycielami bez udziału sądu. Największą zmianą jest możliwość uzyskania szerokiej ochrony przed działaniami egzekucyjnymi, która została niemal zrównana z dotychczas najbardziej kompleksową w postępowaniu sanacyjnym. Dodatkowo rozbudowany został katalog umów niedopuszczalnych do wypowiedzenia. Nie należy jednak zapominać, że mimo szerokiego immunitetu egzekucyjnego, dłużnik nie otrzymuje pełnej ochrony przed

⁵² M. Romańska, *Postępowanie...*, nb. V.

rozpoznawczymi postępowaniami zabezpieczającymi, które mogą być cały czas prowadzone. Główne zmiany, jakie wprowadzono, dotyczą obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, jego skutkach i ich uchyleniu, a także skargi nadzorcy układu na odmowę dokonania tego obwieszczenia. *Novum* jest także prowadzenie akt sprawy przez nadzorcę układu w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe.

Znowelizowane postępowanie o zatwierdzenie układu, zajmujące miejsce UPR, w mojej ocenie może doprowadzić do dalszej marginalizacji przyspieszonego postępowania układowego. Jest to rozwiązanie efektywne dla przedsiębiorców, których działalność gospodarcza nie wymaga wielosektorowych, głębokich przemian, a jedyną przeszkodą w płynnym funkcjonowaniu jest porozumienie się z wierzycielami co do restrukturyzacji ich należności. Znowelizowana procedura zachowała swoje przymioty braku nadmiernego formalizmu, szybkości procedury. Zastosowana odpowiednio sprawnie może przyczynić się do uzyskania tzw. drugiej szansy przez dłużników, co pozytywnie wpłynie na najbliższe gospodarcze otoczenie. PZU 2.0 może okazać się odpowiednim instrumentem dla dłużników, których stan zagrożenia niewypłacalnością lub stan niewypłacalności wyniknął z pandemii COVID-19⁵³. W tym kontekście korzystne może być dla nich postępowanie w formie poufnego postępowania pozasądowego⁵⁴. Poufność znowelizowanej procedury dotyczy zwłaszcza braku obowiązku ujawnienia o jego otwarciu w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.

Wprowadzono także zmiany dotyczące liczenia większości. Przedtem nadzorca odnosił się do liczby wierzycieli uprawnionych do oddania głosu (niezależnie od tego, czy byli obecni), aktualnie punktem odniesienia są ważnie oddane głosy wierzycieli. Zmiana ta ujednoliciła regulację postępowań restrukturyzacyjnych w taki sposób, aby dłużnik nie kierował się sposobem liczenia głosów, a swoimi potrzebami przy wyborze odpowiedniej procedury. Zdarzało się, że bierność wierzycieli skutkowa

⁵³ Tak np. K. Piotrowski, *Postępowanie restrukturyzacyjne: Ochrona przed egzekucją i szansa dla dłużnika*, Rzeczpospolita 02.10.2023, <https://pwrestrukturyzacja.pl/blog/postepowanie-restrukturyzacyjne-ochrona-przed-egzekucja-i-szansa-dla-dluznika>, 10.10.2023.

⁵⁴ P. Filipiak [w:] *Prawo...*, art. 210 Pr.R.

brakiem możliwości zawarcia układu. Należy zaznaczyć również, że dłużnik może złożyć wniosek o wszczęcie PZU mimo uprzedniego skorzystania z UPR albo innej formy postępowania restrukturyzacyjnego (następnie umorzonego). Należy podkreślić, że skutki otwarcia postępowania PZU występują w związku z wyznaczeniem dnia układowego, zgodnie z art. 189 ust. 2 Pr.R.⁵⁵. Na przeszkodzie nie stoi również uzyskanie ochrony w ramach PZU – nie będzie mógł wtedy jednak wystrzec się działań windykacyjnych wierzycieli.

Regulacja wciąż budzi jednak zastrzeżenia doktryny w kontekście ochrony osób zarządzających przed odpowiedzialnością za zobowiązania dłużnika⁵⁶. Wraz z brakiem stworzenia w PZU analogicznego przepisu do art. 25 DoplCOVID-19U w uproszczonej procedurze, ryzyko odpowiedzialności za skutki niewypłacalności jest wciąż duże. Mając na względzie czas trwania procedur restrukturyzacyjnych, mimo odformalizowania PZU, uzyskanie postanowienia o zatwierdzeniu układu w ciągu 30 dni jest w praktyce niemożliwe. Warto zatem rozważyć, czy znowelizowana procedura będzie równie często wybierana jak UPR, szczególnie w kontekście innych procedur restrukturyzacyjnych, w których samo ich otwarcie zwalnia kadrę zarządzającą z odpowiedzialności. Wątpliwości interpretacyjne doktryny budzi także kwestia dopuszczalności regulowania zobowiązań układowych i niestosowanie odpowiednio art. 252 Pr.R. Przepis ten wykorzystywano do wszystkich procedur restrukturyzacyjnych właśnie poza postępowaniem o zatwierdzenie układu. W klasycznej formie nie istniała potrzeba jego stosowania, gdyż dłużnik nie był objęty ochroną przeciw egzekucyjną. Jednakże od grudnia 2021 roku podmiot może zdecydować się na obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego, gdzie kosztem ograniczeń rozporządzalnością majątkiem otrzymuje pakiet ochronny. Prawodawca, odsyłając do art. 312 Pr.R., wprowadził immunitet egzekucyjny szerszy niż w postępowaniach sądowych postępowania układowego i przyspieszonego postępowania układowego. Jak zauważa N. Frosztęga, nienależenie

⁵⁵ Należy podkreślić, że skutki otwarcia postępowania PZU występują w związku z wyznaczeniem dnia układowego, zgodnie z art. 189 ust. 2 Pr.R.

⁵⁶ Według części przedstawicieli doktryny m.in. N. Frosztęgi (*Postępowanie ...*, s. 56) oraz M. Waberskiego (N. Frosztęga, M. Waberski, *Zwrot przedmiotu umowy przez dłużnika w kontekście zakazu spełniania świadczeń wynikających z wierzytelności objętych układem*, MPB 2021, nr 3, s. 89 i n.).

na dłużnika zakazu spełniania świadczeń, będących wynikiem wierzytelności układowych, *prima facie* wydaje się korzystnym rozwiązaniem⁵⁷. Może umożliwić zaspokojenie tych wierzycieli, którzy prawdopodobnie głosowaliby przeciw układowi albo wnieśli zaskarżenia do postanowienia o zatwierdzenie układu na dalszym etapie postępowania. Mógłby także w ten sposób spłacić zobowiązania wobec kontrahentów kluczowych dla dalszego funkcjonowania działalności gospodarczej. Jednakże brak stosowania zakazu regulowania zobowiązań układowych może podwyższyć ryzyko odpowiedzialności karnej dłużnika. Należy pamiętać o art. 302 § 1 KK, który przewiduje przestępstwo faworyzowania wierzycieli nie tylko w stanie niewypłacalności, ale także na etapie postępowania restrukturyzacyjnego lub upadłościowego. Znamie działania na szkodę pozostałych dotyczy sytuacji, w której „spłacanie lub zabezpieczanie wybranych wierzycieli przekracza granice zwykłych czynności niezbędnych do zachowania majątku dłużnika w stanie nie pogorszonym oraz jego bieżącego utrzymania”⁵⁸. Należy także mieć na względzie możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności nadzorcy, które może odpowiadać z tego samego artykułu za współsprawstwo czy też pomocnictwo w popełnieniu przestępstwa. Nadzorca układu od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu (art. 224 ust. 1 Pr.R.) wykonuje uprawnienia nadzorcy sądowego, a do jego obowiązków należy m.in. udzielanie zgody na czynności dłużnika przekraczające zwykły zarząd. Potencjalna praktyka wybiórczego zaspokajania wierzycieli stoi w sprzeczności z zasadą równego ich traktowania, zasadą dominacji grupowego interesu oraz zasadą faktycznej ochrony majątku dłużnika.

6. Uwagi końcowe

Przeprowadzone badania nad postępowaniem o zatwierdzenie układu oraz analizę zmian legislacyjnych w prawie restrukturyzacyjnym z lat 2015–2021 pozwalają stwierdzić, że znowelizowane przepisy znacząco wpłynęły na kształt i funkcjonowanie PZU. Wprowadzenie uproszczeń proceduralnych oraz zwiększenie ochrony dla dłużników przyczyniło się

⁵⁷ N. Frosztega, *Postępowanie...*, s. 46.

⁵⁸ M. Gałazka, *Komentarz do art. 302, nb. 4 [w:] Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak Warszawa 2021.

do wzrostu popularności tego postępowania, szczególnie wśród małych i średnich przedsiębiorstw, które zyskały możliwość szybkiego zawierania układów z wierzycielami. Weryfikacja hipotez badawczych wykazała, że zmiany legislacyjne, zwłaszcza te obowiązujące od 2021 roku, w dużym stopniu spełniły swoje założenia, choć niektóre obawy związane z ograniczonym zastosowaniem PZU w praktyce okazały się uzasadnione. Z jednej strony nowe przepisy umożliwiły przedsiębiorcom skuteczniejszą ochronę przed upadłością, zaś z drugiej strony, zwiększona odpowiedzialność kadry zarządzającej oraz złożoność wymogów formalnych mogły ograniczyć zainteresowanie tym postępowaniem w pewnych przypadkach. PZU 2.0 jest krokiem w stronę bardziej restrukturyzacyjnego podejścia w Polsce, ale jest to reforma wymagająca dalszych usprawnień, by przedsiębiorcy z większą pewnością mogli korzystać z tych instrumentów prawnych.

6.1. Uwagi *de lege ferenda*

Po pierwsze ustawodawca powinien stworzyć przepis odsyłający do odpowiedniego stosowania art. 252 Pr.R. w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Może to przyczynić się do wzmocnienia więzi między uczestnikami postępowania, ponieważ wierzyciele, lepiej zaznajomieni z regulacjami prawnymi, będą unikać stosowania presji w negocjacjach z dłużnikiem, w tym wymuszania decyzji poprzez groźby związane z odpowiedzialnością karną. W znowelizowanym akcie brakuje także odsłania do art. 253 Pr.R., stanowiącego o określonych zakazach potrąceń, co może mieć wpływ na płynność finansową dłużnika. Kontrahenci mogą bowiem zaciągać zobowiązanie i zamiast je spłacić – dokonają potrąceń, tak aby ich wierzytelności nie były objęte układem, tym pozbawia przedsiębiorcę wpływów pieniężnych, potrzebnych do prawidłowego wykonywania układu oraz regulowania bieżących zobowiązań. Aby zwiększyć klarowność stanowionego prawa, ustawodawca mógłby wprost uregulować kwestię wymogu osiągnięcia kworum podczas głosowania. Zmianę liczenia głosów należy uznać za korzystną, natomiast przedstawiciele doktryny mają wątpliwości czy rzeczne kworum istnieje i czy analogicznie z art. 113 Pr.R. należy uznać, że wynosi 1/5 wierzycieli uprawnionych

do oddania głosu. Stosowanie analogii z ustawy jest częstym zjawiskiem, jednak zawsze budzi pewne zastrzeżenia. Niespójność zauważalna jest także w regulacji dotyczących sposobu ustalenia dnia układowego oraz liczenia okresu ochronnego dłużnika wskutek dokonania obwieszczenia o ustalonym dniu układowym. W znowelizowanej ustawie p.r. prawodawca przewidział wąski zakres podstaw odmowy dokonania obwieszczenia (art. 226 ust. 2 Pr.R.). Rozwiązaniem w ocenie autora mogłoby być rozszerzenie podstaw odmowy przez nadzorcę układu o przesłankę pokrzywdzenia wierzycieli.

Chciałabym zaadresować też kwestię oceny perspektywy przetrwania zadłużonego przedsiębiorcy na rynku. Otwarcie postępowania wobec podmiotu, który nie ma dużych szans na przeprowadzenie efektywnej restrukturyzacji jest nie tylko marnowaniem czasu sądów, ale także prowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli. Warto byłoby w takiej sytuacji skonstruować swego rodzaju test, który pomoże w ocenie możliwości powrotu przedsiębiorstwa na rynek. Test ryzyka niewypłacalności winien być częścią sprawozdania finansowego lub sprawozdania z funkcjonowania działalności, a następnie organ powinien go zatwierdzać i upubliczniać. Test rentowności powinien także przeciwdziałać nadużyciom ze strony nierzetelnych przedsiębiorców.

Prawodawca, dokonując w przyszłości nowelizacji prawa o niewypłacalności, powinien mieć na względzie nie tylko gospodarcze uwarunkowania, ale także obecną niską kulturę restrukturyzacji⁵⁹. Zdaniem J. Kruczałak-Jankowskiej systemy prawne krajów europejskich były postrzegane jako mniej atrakcyjne w porównaniu do USA z uwagi na stygmatyzujący charakter postępowania oraz pociąganie do odpowiedzialności członków zarządu. Reforma prawa o niewypłacalności w 2015 roku, a następnie Tarcza 4.0. czy wreszcie projektowana nowelizacja z 2022 roku tworzą porządek prorestrukturyzacyjny odpowiadający, tendencjom unijnym. Istnieje możliwość pogłębienia kultury naprawy przez implementację dyrektywy zapobiegawczej, która ma na celu upowszechnienie instrumentów wczesnego ostrzegania przedsiębiorców o zagrożeniu i symptomach

⁵⁹ J. Kruczałak-Jankowska, *Jak budować w Polsce kulturę restrukturyzacji – uwagi na tle wdrożenia dyrektywy 2019/1023*, DR 2021, nr 3, s. 17.

niewypłacalności, a tym samym optymalnym doborze procedury prawnej dla powrotu konkurencyjności przedsiębiorstwa na rynek. Polski przedsiębiorca wydaje się jeszcze nieufny do procedur naprawczych, unikający przyznania się do utraty płynności finansowej. Postępowanie restrukturyzacyjne w społeczeństwie, jak i w środowisku „biznesowym” wciąż utożsamiane jest z pewnego rodzaju ucieczką przed wierzycielami. Należy promować kulturę restrukturyzacji wśród przedsiębiorców, ale także wśród przyszłych specjalistów doradztwa restrukturyzacyjnego w ośrodkach akademickich.

6.2. Uwagi ogólne *de lege lata*

W mojej ocenie można posunąć się do wniosku, że PZU 2.0. to instrument dla dłużników zagrożonych niewypłacalnością w niedługim czasie. Niezrozumiale i niewspółmierne zatem wydaje się zagwarantowanie tak szerokiej ochrony przed egzekucją. Jeśli dłużnikowi zależy przede wszystkim na immunitecie egzekucyjnym, wówczas być może powinien rozważyć postępowanie sanacyjne, która też ma szersze spektrum narzędzi zwalczania poważnej sytuacji niewypłacalności. Powstaje pytanie, jak zatem sprawić, by doświadczenie regulacji UPR stanowiło krok w dobrą zmianę PZU, aby stało się metodą coraz powszechniejszą dla dłużników.

Nawet najbardziej kompleksowe prawo nie rozwiąże jednak problemów gospodarczych przy niewydolności sądów. W kontekście sprawności warto wspomnieć o wprowadzeniu systemu teleinformatycznego do obsługi postępowań sądowych. Krajowy Rejestr Zadłużonych miał być jednak wprowadzony pierwotnie 26 czerwca 2018 roku (wtedy jako Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości). Przesunięcie wejścia w życie regulacji sprawiło, że przedsiębiorcy najbardziej dotknięci kryzysem gospodarczym nie mieli możliwości skorzystania z najbardziej nowoczesnych narzędzi w trakcie pandemii. Przepisy KRZU urzeczywistniły elektronizację postępowań restrukturyzacyjnych nie tylko przez Rejestr Upadłości (zbiór informacji o podmiotach i zbiór obwieszczeń)⁶⁰,

⁶⁰ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy z dnia 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, druk nr 2637 Sejmu VIII kadencji, s. 22 i 23 – dalej: uzasadnienie do KRZU; P. Wołowski,

ale też system teleinformatyczny (art. 53 PPSA). Prawodawca dążył do ujawnienia w rejestrze szerokiego zakresu danych, aby skutecznie transparentność postępowania, co może także sprawić zwiększenie bezpieczeństwa w obrocie gospodarczym. KRZU rozszerzyła zakres ujawnionych danych o informacje dotyczące: prawomocnej odmowy wszczęcia postępowania (art. 5 ust. 1 pkt 12), obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego w PZU (art. 5 ust. 1 pkt 17) oraz uchylecia skutków tego ww. obwieszczenia (art. 5 ust. 1 pkt 18(1)). Należy zauważyć, że poprawę efektywności wszystkich postępowań sądowych przynosi ich digitalizacja, w tym restrukturyzacyjnych i upadłościowych. Ma stanowić odpowiedź na przewlekłość sądową⁶¹. Istnieje możliwość, że w dłuższej perspektywie czasu uda się przeprowadzić postępowanie o zatwierdzenie układu w ciągu 30 dni, co pozwoli członkom kadry zarządzającej uniknąć obaw związanych z odpowiedzialnością za niezgłoszenie wniosku o upadłość przedsiębiorstwa w terminie. Warto zastanowić się jednak, czy istnieją jeszcze bardziej atrakcyjne i efektywne formy restrukturyzacji działalności gospodarczej albo jej alternatywy. Z pewnością celem powinno pozostać wzmocnienie więzi gospodarczych między kontrahentami umów oraz ich wzajemnego zaufania w czasie kryzysu. Unijna dyrektywa zapobiegawcza 2019/1023 przewidziała jedynie minimalny wymóg harmonizacji, dlatego należy czujnie obserwować zachodzące zmiany w polskim prawie o niewypłacalności⁶². Wydaje się ono hołdować podejściu prorestrukturyzacyjnemu. Należy jednak pamiętać, że jest ono dość niestabilne, na przestrzeni ostatnich lat uległo dużym zmianom. Może stanowić to pewnego rodzaju barierę dla prowadzenia działalności gospodarczej, a przecież pogłębienie kultury naprawy jest niezbędnym napędem zmian w kierunku innowacyjnej i ciągle rozwijającej się gospodarki.

Wpływ ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych na jawność postępowania upadłościowego, PP-E 2020, nr 7, s. 12 i 13.

⁶¹ *Uzasadnienie do KRZU...*, s. 20.

⁶² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2019/1023 z dnia 20 czerwca 2019 roku w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę UE 2017.1132 (Dz.U. L 172) – dalej: dyrektywa zapobiegawcza.

Na zakończenie należy mieć na uwadze, że prawo restrukturyzacyjne mierzy się z wieloma wyzwaniami. Na przestrzeni kolejnych lat można będzie obserwować nie tylko poziom i efekty implementacji dyrektywy zapobiegawczej, ale także postęp technologiczny. Nowe technologie mają duży wpływ na rozwój wszystkich dziedzin prawa, zatem chociażby smart kontrakty oparte o technologię *blockchain*, regulacje kryptowalut mogą zmienić obraz prawa o niewypłacalności. Sama dyrektywa kładzie też duży nacisk na system wczesnego wykrywania i ostrzegania o niewypłacalności przedsiębiorcy. Pojawia się zatem pytanie, czy można wykorzystać w tym celu sztuczną inteligencję. Mogłaby zostać użyta do stworzenia mechanizmów alarmowych związanych z zaległościami podatkowymi lub w składkach na ubezpieczenie społeczne. Jak wskazano w motywie czwartym dyrektywy zapobiegawczej, „[...] dyrektywa nie powinna nakładać na państwa członkowskie jakiegokolwiek odpowiedzialności za ewentualne szkody poniesione w związku z postępowaniami restrukturyzacyjnymi uruchamianymi przez takie narzędzia wczesnego ostrzegania”. Tym samym można by się doszukiwać przesłanki wyłączającej odpowiedzialność deliktową. Wykorzystanie algorytmów zaawansowanej analizy ekonomicznej może wiarygodnie przewidzieć możliwość utraty płynności przedsiębiorcy w przyszłości. Na rynku coraz bardziej popularne stają się aplikacje umożliwiające konsumentom oszacowanie ich możliwości spłaty zobowiązań. Tym samym należałoby dostosować takie rozwiązania do przedsiębiorców i ich kontrahentów. Za głosem R. Adamusa postuluję stworzenie w następnej nowelizacji pilotażowego sądu restrukturyzacyjnego w wersji internetowej, gdzie na etapie przedsądowym mechanizm oparty o sztuczną inteligencję dokonywałby zatwierdzenia układu⁶³. Koncepcja sądów online jest już znana m.in. w Chinach czy Szwajcarii. Zyskuje także na popularności dzięki publikacjom R. Susskinda⁶⁴. Prawdopodobnie dostosowanie do polskiego gruntu będzie wymagało ujednolicenia albo zdefiniowania na nowo podstaw upadłości i restrukturyzacji czy też zasad odpowiedzialności, aby w sposób jasny i klarowny

⁶³ R. Adamus, *Prof. Rozmus: Sztuczna inteligencja może przejąć szybką restrukturyzację*, <https://www.prawo.pl/biznes/restrukturyzacyjny-sad-internetowy-realizacja-dyrektywy,511336.html>, 23.12.2025.

⁶⁴ M.in. takie publikacje jak R. Susskind, *Online Courts and the Future of Justice*, Oxford 2019.

systemy operacyjne dokonały predykcji. Rewolucja technologiczna wkracza na nowy etap w latach 20. XXI wieku, zatem można spodziewać się nowych rozwiązań w prawie o niewypłacalności.

Streszczenie

Postępowanie o zatwierdzenie układu, jedno z czterech postępowań restrukturyzacyjnych obowiązujących w polskim systemie prawnym, w ostatnich latach było wielokrotnie modyfikowane m.in. w odpowiedzi na czynniki społeczno-gospodarcze. W świetle pandemii COVID-19 wprowadzono szczególną uproszczoną i hybrydową postać procedury. Autorka rozpoczyna rozważania od istoty prawa restrukturyzacyjnego, aby następnie dokonać analizy zagadnień węzłowych w porównaniu do pozostałych procedur restrukturyzacyjnych. Przede wszystkim, przedstawia ewolucję postępowania o zatwierdzenie układu, dokonując wyraźnego podziału na warianty wprowadzone: ustawą Prawo Restrukturyzacyjne w 2015 roku, Tarczą 4.0 z 2020 roku oraz ustawą nowelizującą prawo o niewypłacalności z 2022 roku. Na zakończenie zostały zasygnalizowane także uwagi *de lege ferenda* oraz *de lege lata*.

Słowa kluczowe: prawo restrukturyzacyjne, postępowanie o zatwierdzenie układu, uproszczona procedura, restrukturyzacja, prawo o niewypłacalności, Tarcza 4.0, nowelizacja grudniowa

Proceedings for Approval of an Arrangement and the 2015–2021 Reforms of Polish Restructuring Law

Summary

Arrangement approval procedure, one of the four restructuring proceedings in force in the Polish legal system, has been modified many times in recent years, e.g. in response to socio-economic factors. In the light of the COVID-19 pandemic, a specific simplified and hybrid form of the procedure has been introduced. The author begins her considerations

with the essence of restructuring law and then analyzes the key issues in comparison to other restructuring procedures. First of all, presents the evolution of the arrangement approval procedure, making a clear division into the variants introduced: the Restructuring Law Act in 2015, Shield 4.0 of 2020 and the act amending the insolvency law of 2022. At the end, *de lege ferenda* and *de lege lata* remarks were also indicated.

Keywords: restructuring law, arrangement approval procedure, simplified procedure, restructuring, insolvency law, Shield 4.0, December amendment

mgr Nicole Jung

Uniwersytet Warszawski

e-mail: nicole.britte.jung@gmail.com